

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of Social Studies Teacher Candidates' Self-Efficacy in the Learning Strands of Social Studies Curriculum

Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK*
Ordu Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında Delphi tekniği ile uzman görüşüne başvurularak "Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Ölçeği" geliştirilmiştir. Araştırma, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Anabilim Dalı son sınıf öğrencilerinin bulunduğu Gazi, 100.Yıl, Adıyaman, Dicle, Cumhuriyet, Gaziosmanpaşa, Ondokuz Mayıs, Muğla ve Balıkesir Üniversiteleri'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ulaşılmaya planlanan örneklem sayısı 549 olarak tespit edilmiştir. Özyeterliklerin öğretmen adayları açısından cinsiyet, öğrenim türü, üniversite ve akademik ortalama değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi ve bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının aldıkları puanlar cinsiyet ve akademik ortalamaya göre değişmez iken, öğrenim türü ve üniversite değişkeni özyeterlik puanları üzerinde etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler öğretmen adayları, öğrenme alanları, özyeterlik.

Abstract

The aim of this research is to investigate the self-efficacy of social studies teacher candidates regarding the learning strands of primary school social studies curriculum. Accordingly, "Social Studies Teacher Subject Matter Sel-Efficacy Scale" was developed by requesting opinions of specialists with a method called "delphi". The sampling study group of the research includes senior pre-service social studies teachers in Gazi, 100.Yıl, Adıyaman, Dicle, Cumhuriyet, Gaziosmanpaşa, Ondokuz Mayıs, Muğla ve Balıkesir Universities. The sampling group consists of 549 pre-service social studies teachers. The "Independent Samples t Test" and "One-way Anova" tests were done for the purpose of determining if the pre-service teachers' self-efficacy levels differ statistically on the base of independent variances such as gender, education type (normal or secondary

* Yrd.Doç.Dr., Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü,
e-mail : filizzayimogluozturk@odu.edu.tr

education), and university transcript grades. According to the findings, although pre-service teachers' scores do not significantly differ by gender and transcript grades, they do differ on education type and university.

Keywords: Pre-service social studies teachers, learning strands, self-efficacy.

Giriş

Öğretim yeterlikleri kazandırmak üzere henüz öğretmen olmamış kişilere verilen eğitime genel olarak "hizmet öncesi eğitim" denilmekte ve bu eğitimle adayların, öğretmenlik mesleğine hazırlanması amaçlanmaktadır. Türk eğitim sistemi içerisinde öğretmen yetiştirmekten sorumlu olan kurumlar, eğitim fakülteleridir (YÖK, 1998). Bu amaçla eğitim fakültesi programlarına genel kültür, alan bilgisi ve pedagojik formasyon bilgi ve becerilerini içeren dersler yerleştirilmiştir.

Çağın ihtiyaçları, toplumun beklentileri, bilimsel alanda yaşanan gelişmeler, eğitim çalışmalarındaki bazı yetersizlik ya da yanlışlıklar, öğretmen yetiştirme programlarının sürekli olarak geliştirilmesini gerektirmektedir (YÖK, 1998). Bu ihtiyaçlar çerçevesinde eğitim fakültesi programlarında sürekli olarak geliştirme ve düzenleme çalışmaları yapılmaktadır. Öğretim yılının artırılması, derslerin içerik ve kredilerinin değiştirilmesi, yeni derslerin eklenip bazılarının programdan çıkarılması bu değişikliklere örnek olarak verilebilir.

Son on yıl içerisinde, kapsamlı olarak eğitim fakülteleri lisans programlarında iki kez değişiklik yapılmıştır. Bunlardan biri, YÖK-Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde yapılan ve 1997-1998 öğretim yılından itibaren yürürlüğe giren program değişikliğidir (YÖK, 1998). MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün ilköğretim programlarına ilişkin yaptığı köklü değişimin sonucunda ise eğitim fakülteleri lisans programlarında ikinci kez kapsamlı değişikliğe gitmiş ve bu değişikliği 2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulamaya geçirmiştir.

Sürekli değişiklik yapılan öğretmenlik programları ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, branş bazında sürekliliğin ve devamlılığın sağlanamaması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum önceki nesil Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilme usullerinin dışında bir program uygulamalarıyla yüz yüze kalmaları sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Hizmet öncesi eğitim programlarının sağlıklı temellere oturtulması ve yüksek verimin elde edilebilmesi için en önemli şart, çalışmaların bilimsel bir anlayış çerçevesinde ve bilimsel araştırma sonuçlarına göre yapılmasıdır. Bu nedenle, sürekli gözlenerek ve üzerinde araştırmalar yapılarak hem öğretmenlerin hem de aday öğretmenlerin ihtiyaç duydukları yeterlik alanlarının ve yetersiz kaldıkları yönlerin belirlenmesi; hem hizmet öncesi eğitim programlarının hem de hizmetiçi eğitim çalışmalarının yapı ve içeriğinin bu belirlemeler çerçevesinde yapılandırılması gerekmektedir (Yeşil, 2006).

Öğretmenlerin öğretim yeterliklerine sahiplik düzeyleri, öğretim uygulamalarının verimliliği açısından önemli bir yordayıcı ve ön şart niteliğindedir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997). Bu nedenle öğretmen yetiştirme programları öğretmen adaylarına, bu yeterlikleri kazandırmaktan sorumludur.

Öğretmen yeterlikleri; öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında, öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinde, öğretmenlerin okul temelli mesleki gelişimlerinde, öğretmenlerin seçiminde, öğretmenlerin iş başarılarının, performanslarının değerlendirilmesinde, öğretmenlerin kendilerini tanıma ve gerçekleştirmelerinde bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilecek dönüşümleri ortaya koyan bir belgedir (MEB, 2002).

MEB ÖYEGM'nin 2008 yılında yayınladığı Sosyal Bilgiler öğretmenliği özel alan yeterliklerinin ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarıyla içerik olarak yeterince ilişkilendirilmediği görülmektedir. Ayrıca belirlenen alt yeterlikler ve bunlara ait performans göstergelerinin Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarının tümünü kapsamadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma ile geliştirilen Sosyal Bilgiler öğretmeni konu alanı yeterliklerinin, mevcut öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi anlayışına katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler konu alanı yeterliklerinin yeniden tespit edilmesi ve tespit edilen yeterliklerin geliştirilmesiyle oluşturulan özyeterlik ölçeğinin aday öğretmenlere uygulanması sonucu elde edilen verilerin değerlendirilerek Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştirilmesi sürecinde tavsiye niteliğinde olacağı için bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle hazırlanan bu araştırmanın alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir;

1. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ne düzeydedir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanları;
 - a. Cinsiyetlerine,
 - b. Öğrenim durumlarına,
 - c. Mesleki kıdemlerine,
 - d. Mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 1999). Buna bağlı olarak, araştırmada tekil tarama modeliyle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik durumları betimlenmiştir.

Evren ve Örneklem

2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında üniversitelerin Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı son sınıf öğrencilerine ilişkin olarak, ÖSYM'den elde edilen 2006 yılı ÖSS yerleştirme verilerine göre ise Türkiye genelinde toplam 42 eğitim fakültesinde eğitim görmekte olan 3.183 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır (www.osym.gov.tr).

Araştırmanın örneklem boyutunu oluşturan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları için, bu araştırmanın yapısına uygun olacak şekilde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden olan elverişli örnekleme tercih edilmiştir. Türkiye’de yer alan üniversiteler içerisinde Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı Lisans Programı olan üniversiteler evren olarak alınmıştır. Bu üniversiteler içerisinde araştırmacı tarafından ulaşılabilirlik ve uygulama kolaylığı gibi kriterler göz önünde bulundurularak elverişli örnekleme yöntemi ile Tablo 1’de yer alan üniversiteler ve Sosyal Bilgiler öğretmen adayı sayıları örneklem grubuna dâhil edilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Örneklemine Seçilen Üniversiteler ve Öğretmen Adayı Sayıları

No	Üniversite	Öğretmen Adayı Sayısı
1	Gazi Üniversitesi	164
2	Balıkesir Üniversitesi	95
3	Muğla Üniversitesi	82
4	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	41
5	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	103
6	Adıyaman Üniversitesi	31
7	Cumhuriyet Üniversitesi	41
8	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	41
9	Dicle Üniversitesi	41
Toplam		549

(www.osym.gov.tr)

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örneklem kapsamına toplam 549 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplama tekniği olarak “Delphi tekniği” ve “Anket” tekniği kullanılmıştır. Delphi tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından “Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Yeterlikleri” geliştirilmiştir. Bu yeterlikler temel alınarak 10 tematik alanda toplam 111 özyeterlik ifadesinden oluşan “Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Özyeterlik” ölçeği geliştirilmiştir (EK-1). Söz konusu tematik alanların 9’u Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nı oluşturan 9 öğrenme alanına ilişkin yeterlik maddelerini ifade ederken, son alan ise öğrenme alanlarıyla ilgili beceri ve değer yeterliklerini ifade etmektedir. Anket yöntemi kullanılarak yeterliklere ilişkin ölçme aracı Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilmiş ve elde edilen veriler özyeterlik olarak ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından her maddenin karşısında bulunan “Çok Yeterliyim”, “Oldukça Yeterliyim”, “Biraz Yeterliyim”, “Çok Az Yeterliyim” ve “Yetersizim” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında örnekleme yer alan 9 üniversitede eğitim alan toplam 549 öğretmen adayına üniversitelerden alınan resmi izin doğrultusunda ulaşılmış ve 449 adet geçerli veri formu elde edilmiştir. Katılımcılara bu anket çalışmasının bilimsel bir araştırma için kullanılacağı, kişisel bilgilerinin araştırma dışında kullanılmayacağı belirtilmiş ve samimi bir şekilde formları doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Ölçekte yer alan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterliklerini belirlemeye yönelik maddelerin bilgisayara girilmesinde "Çok yeterliyim" seçeneğine 5, "Oldukça yeterliyim" seçeneğine 4, "Biraz yeterliyim" seçeneğine 3, "Çok az yeterliyim" seçeneğine 2 ve "Yetersizim" seçeneğine 1 puan verilmiştir. Veri toplama araçlarında kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak, elde edilen ortalama puanların derecelendirilmesinde; 1.00-1.80 arası "Yetersiz", 1.81-2.60 arası "Çok az yeterli", 2.61- 3.40 arası "Biraz yeterli" 3.41-4.20 arası "Oldukça yeterli" ve 4.21 ve 5.00 arası "Çok yeterli" ölçütleri verilerin yorumlanmasında kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik özyeterliklerini belirleme ölçeği açısından katılımcıların farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi ikiden fazla gruplar arasında farklılık olup olmadığının araştırılmak istendiği durumlarda kullanılan test yöntemi olarak tanımlanmıştır (Baloğlu, 2002). Analizler sonucunda anlamlı farklılığın ortaya çıkması durumunda, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden varyansların homojenliği kontrol edilmiştir. Varyansların homojen olması durumunda çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır.

Araştırmada istatistiksel çözümlerinin gerçekleştirilmesinde SPSS 18.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılmış, yapılan bütün analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq .0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular Ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ve tespit edilen yöntemle, elde edilen verilerin istatistiksel analizi ve yorumlamalarına yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlikleri Ne Düzeydedir?

Öğretmen adaylarından elde edilen özyeterlik puanlarının öğrenme alanları alt boyutlarında nasıl bir dağılım gösterdiğini belirlemek amacıyla ölçeğe ve ölçeğin alt boyutlarına ait elde edilen özyeterlik puanlarının yüzde (%) ve aritmetik ortalama (\bar{X}) değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterliklerinin Analizi

Öğrenme Alanı	Yetersizim %	Çok Az Yeterliyim %	Biraz Yeterliyim %	Oldukça Yeterliyim %	Çok Yeterliyim %	\bar{x}
Birey ve Toplum	3.4	14.0	40.9	24.2	17.5	3.38
Kültür ve Miras	5.5	12.4	34.5	28.8	18.8	3.42
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5.1	14.8	30.0	30.8	19.4	3.44
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6.7	17.1	34.7	24.8	16.7	3.27
Zaman, Süreklilik ve Değişim	4.3	13.8	33.8	28.8	19.2	3.44
Bilim, Teknoloji ve Toplum	9.0	18.5	35.7	23.7	13.1	3.13
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	5.1	21.2	33.3	25.7	14.7	3.23
Güç, Yönetim, Toplum	9.7	17.4	30.9	24.0	17.9	3.23
Küresel Bağlantılar	5.9	16.7	36.2	24.6	16.6	3.29
Öğrenme Alanlarıyla İlgili Beceri ve Değer Yeterlikleri	7.1	8.5	28.8	27.7	28.0	3.60
Genel Ortalama	6.3	14.7	33.4	26.4	19.2	3.34

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerini belirleme ölçeği genelinden elde edilen özyeterlik puanlarının ortalaması (\bar{x} =3.34) olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçeğin geneli için öğretmen adaylarının %6.3’ü “Yetersizim”, %14.7’si “Çok Az yeterliyim”, %33.4’ü “Biraz yeterliyim”, %26.4’ü “Oldukça yeterliyim”, %19.2’si ise “Çok yeterliyim” yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarından elde edilen cevapların biraz yeterliyim seçeneğinde yoğunlaşması sebebiyle, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin yeterlikleri kısmen karşıladığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri belirleme ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları öğrenme alanları açısından incelendiğinde, öğretmen adayları “Öğrenme Alanlarıyla İlgili Beceri ve Değer Yeterlikleri”nde (\bar{x} =3.60) en yüksek; “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında ise (\bar{x} =3.13) en düşük ortalamayı almışlardır.

Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlikleri Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırma alt amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, Sosyal Bilgiler öğrenme alanları ile bu ölçeğin alt boyutlarındaki özyeterliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorularına yanıt

aranmıştır. Bu amaçla cinsiyet için bağımsız gruplar t testi ile farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlılığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı kontrol edilmiştir. Ayrıca öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinin alt boyutlarındaki özyeterliklerin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

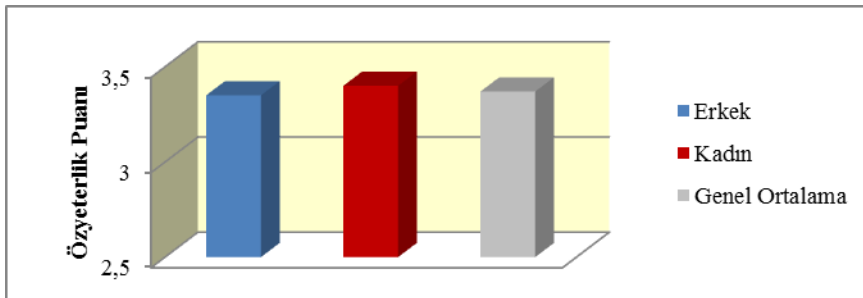
Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenme Alanları Özyeterlikleri İle Cinsiyetlerine İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Erkek	3.35	0.62	439.86	0.883	0.37
Kadın	3.40	0.57			

* $p \leq .05$

Tablo 3’te de görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(0.883)=0.37$, $p \leq .05$]. Erkek öğrencilerin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}=3.35$) ile kadın öğrencilerin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}=3.40$) istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmamaktadır. Bu bulgu, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin her iki cinsiyet içinde aynı olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Sonuç olarak, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının cinsiyete göre dağılımı Grafik 1’te açık bir şekilde görülmektedir.

Şeki 1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlikleri Katılımcıların Öğrenim Türüne Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırma alt amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, Sosyal Bilgiler öğrenme alanları ile ilgili özyeterliklerinin öğrenim türüne göre farklılaşp farklılaşmadığı sorularına yanıt aranmıştır. Bu amaçla

öğrenim türü için bağımsız gruplar t testi ile farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlılığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının öğrenim türüne göre farklılaşp farklılaşmadığı kontrol edilmiştir. Ayrıca özyeterlik ölçeğinin öğrenme alanlarının öğrenim türüne göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

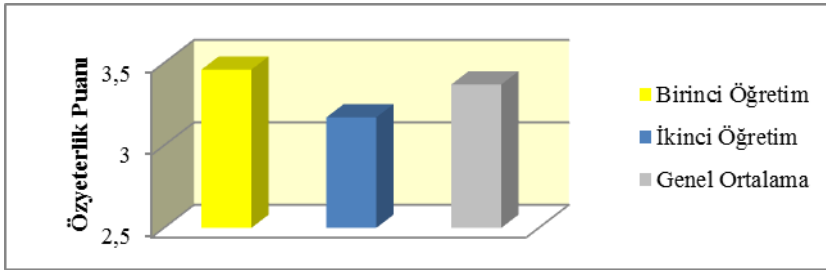
Tablo 4: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenme Alanları Özyeterlikleri İle Öğrenim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları

Öğrenim Türü	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Birinci Öğretim	3.46	0.53	231.70	4.508	0.00*
İkinci Öğretim	3.17	0.67			

* $p \leq .05$

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeyleri öğrenim türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(4.508)=0.00$, $p \leq .05$]. Birinci öğretim öğrencilerinin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}=3.46$) ile ikinci öğretim öğrencilerinin öğrenme alanları ölçeği özyeterlik değerleri ($\bar{X}=3.17$), birinci öğretim öğrencileri lehinde istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu bulgu, öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin her iki öğrenim türü için birbirinden farklı olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının öğrenim türüne göre dağılımı Grafik 2'de açık bir şekilde görülmektedir.

Şekil 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Puanlarının Öğrenim Türüne Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlikleri Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversiteye Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırma alt amaçları doğrultusunda yanıt aranan sorulardan birisi de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ölçeğinden alınan puanların öğretmen adaylarının üniversitelerine göre farklılaşp farklılaşmadığıdır.

Bu amaçla üniversitelere göre farklılıklar için tek yönlü varyans analizi ile istatistiksel açıdan anlamlılık incelenmiştir. Tek yönlü varyans analiz işlemleri sonucunda farklılık ortaya çıkması durumunda hangi gruplar arasında farklılık olduğu, çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi ile belirlenmiştir.

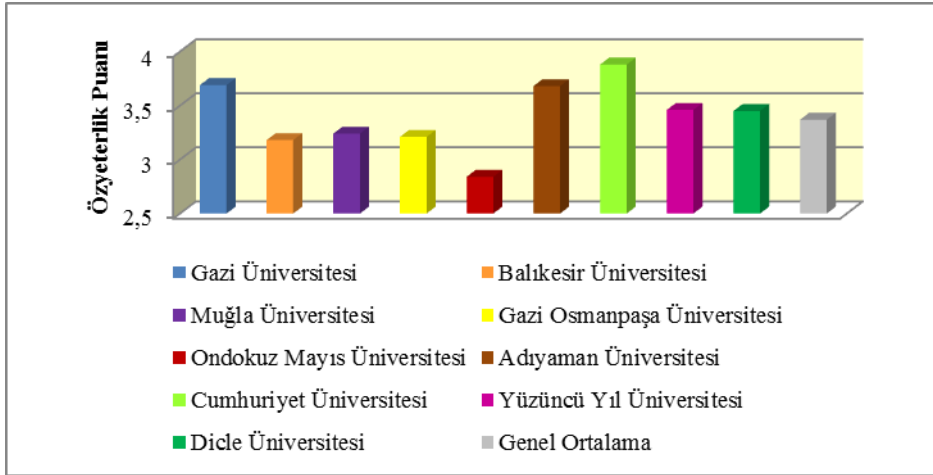
Bu amaçla üniversitelere göre özyeterlik puanlarının dağılımı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Ölçeğinden Aldıkları Puanların Üniversitelere Göre Betimsel İstatistikleri

Üniversite	N	\bar{X}	Ss
A-Gazi Üniversitesi	82	3.69	0.67
B-Balıkesir Üniversitesi	88	3.18	0.35
C-Muğla Üniversitesi	66	3.24	0.25
D-Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	34	3.21	0.27
E-Ondokuz Mayıs Üniversitesi	49	2.84	0.82
F-Adıyaman Üniversitesi	31	3.68	0.49
G-Cumhuriyet Üniversitesi	30	3.88	0.59
H-Yüzüncü Yıl Üniversitesi	33	3.46	0.53
I-Dicle Üniversitesi	36	3.45	0.54
Genel Ortalama	449	3.37	0.60

Tablo 5 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının üniversitelere göre sıralamasının Cumhuriyet Üniversitesi ($\bar{X}=3.88$), Gazi Üniversitesi ($\bar{X}=3.69$), Adıyaman Üniversitesi ($\bar{X}=3.68$), Yüzüncü Yıl Üniversitesi ($\bar{X}=3.46$), Dicle Üniversitesi ($\bar{X}=3.45$), Muğla Üniversitesi ($\bar{X}=3.24$), Gaziosmanpaşa Üniversitesi ($\bar{X}=3.21$), Balıkesir Üniversitesi ($\bar{X}=3.18$) ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi ($\bar{X}=2.84$) şeklinde görülmektedir. Bu sonuca göre öğrenme alanları özyeterlikleri açısından bütün öğrenme alanlarında yüksek düzeyde özyeterliğe sahip olmakla birlikte en yeterli gören öğretmen adaylarının Cumhuriyet Üniversitesi, en az yeterli gören öğretmen adaylarının ise Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğrenim gördükleri söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının üniversitelere göre dağılımı Grafik 3'te açık bir şekilde görülmektedir.

Şekil 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlik Puanlarının Üniversitelere Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerini belirleme ölçeğinden aldıkları özyeterlik puanlarının, üniversitelere göre farklılığını belirlemek için verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış, gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Puanları İle Üniversite Arasındaki İlişkiye Yönelik Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anımlı Fark
Gruplararası	38.515	8	4.814	17.084	0.00	
Gruplarıçi	123.994	440	0.282			
Toplam	162.509	448				

* $p \leq .05$

Tablo 6 incelendiğinde, öğrenme alanları ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları ile üniversite arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucu görülmektedir [$F(17,163)=0.00$, $p \leq .05$]. Bu sonuç, öğrenme alanları özyeterliklerinin üniversitelere göre farklılaştığı şeklinde de yorumlanabilir.

Üniversite değişkenine göre belirlenen bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için post-hoc çoklu karşılaştırma analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için yapılan Levene testi ile varyansların homojen olduğu görülmüştür. Bu durumda gruplararası farkın kaynağını bulmak için Scheffe post-hoc çoklu karşılaştırma analizi yapılmıştır. Scheffe testi ile yapılan analiz sonuçlarına göre, Gazi Üniversitesi ile Balıkesir, Muğla, Gaziosmanpaşa ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri arasında Gazi Üniversitesi lehinde; Adıyaman Üniversitesi ile Balıkesir

ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri arasında Adıyaman Üniversitesi öğrencileri lehinde; Cumhuriyet Üniversitesi ile Balıkesir, Muğla, Gaziosmanpaşa ve Ondokuz Mayıs Üniversiteleri arasında Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri lehinde; Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri arasında, Yüzüncü Yıl Üniversitesi lehinde; Dicle Üniversitesi ile Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri arasında, Dicle Üniversitesi lehinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bir başka ifade ile üniversite değişkeni Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri üzerinde etkili olmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlikleri, Katılımcıların Akademik Ortalamalarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırma alt amaçları doğrultusunda yanıt aranan sorulardan birisi de, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlikleri ölçeğinden alınan puanların öğretmen adaylarının akademik ortalamalarına göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır.

Akademik ortalamalara göre farklılıklar için tek yönlü varyans analizi ile istatistiksel açıdan anlamlılık incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak akademik ortalamalara göre öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik puanlarının dağılımı incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7'da verilmiştir.

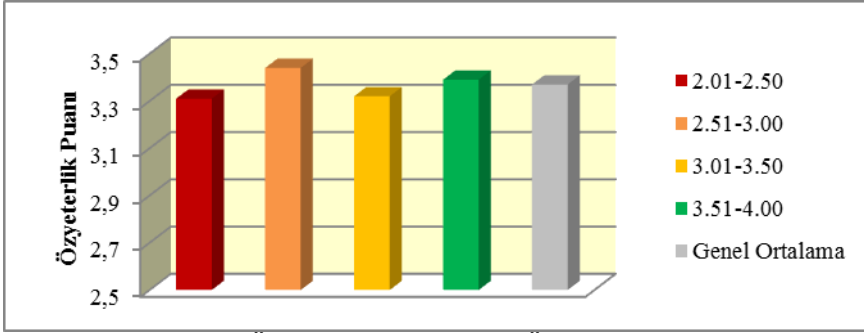
Tablo 7: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Ölçeğinden Aldıkları Puanların Akademik Ortalamalara Göre Betimsel İstatistikleri

Akademik Ortalama	N	\bar{X}	Ss
A.2.01-2.50	65	3.31	0.51
B.2.51-3.00	151	3.44	0.68
C.3.01-3.50	158	3.32	0.56
D.3.51-4.00	75	3.39	0.56
Genel Ortalama	449	3.37	0.60

Tablo 7 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik puanlarının akademik ortalamalara göre sıralamasının 2.51-3.00 ($\bar{X}=3.44$), 3.51-4.00 ($\bar{X}=3.39$), 3.01-3.50 ($\bar{X}=3.32$) ve 2.01-2.50 ($\bar{X}=3.31$) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğrenme alanları özyeterlikleri açısından bütün öğrenme alanlarında yüksek düzeyde özyeterliğe sahip olmakla birlikte en yeterli gören öğretmen adaylarının 2.51-3.00 akademik ortalamaya, en az yeterli gören öğretmen adaylarının ise 2.01-2.50 arasında akademik ortalamaya sahip oldukları söylenebilir.

Elde edilen verilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının akademik ortalamalara göre dağılımı Grafik 4'te açık bir şekilde görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Puanlarının Akademik Ortalamalara Göre Dağılımı

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına ilişkin özyeterliklerini belirleme ölçeğinden aldıkları özyeterlik puanlarının, akademik ortalamalarına göre farklılığını belirlemek için verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış, gruplar arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 8: Sosyal Bilgiler Öğrenme Alanlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Özyeterlik Puanları İle Akademik Ortalamaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1.349	3	0.450	1.242	0.29	
Gruplarıçi	161.159	445	0.362			-
Toplam	162.509	448				

* $p \leq .05$

Tablo 8 incelendiğinde, öğrenme alanları ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları ile akademik ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucu görülmektedir [$F(1.242)=0.29$, $p \leq .05$]. Bu sonuç, öğrenme alanları özyeterliklerinin akademik ortalamalara göre farklılaşmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanı özyeterlikleri ölçeği geneli ve her bir öğrenme alanı açısından genel durumları incelenmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik ölçeğinin geneli için araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %33.4'ünün "Biraz yeterliyim" yönünde görüş bildirmesi sebebiyle, öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlikleri orta derecede karşıladıkları söylenebilir. Üniversitelere göre elde edilen sonuçlar hem ölçek geneli hem de alt boyutları açısından Sosyal

Bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları özyeterlik ortalama puanlarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ışığında sonuç olarak ülkemiz genelinde verilen sosyal bilgiler öğretmenlik eğitiminin öğretmen adayları açısından farklılaşmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik ölçeğinden elde edilen özyeterlik puanları cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları öğrenim türü açısından incelenmiş, 1. ve 2. öğretim türüne sahip Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. 1. Öğretimde okuyan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları, 2. Öğretimde okuyan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre kendilerini daha yeterli görmektedirler. Yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları da bu yöndedir. Kaya (2008) tarafından yapılan çalışma bu bulguları desteklemektedir. 1. ve 2. Öğretim türündeki öğretmen adayları arasında ki bu farklılığın 1. Öğretim türünün lehine olmasının nedeninin ise bu mesleği daha çok isteyerek tercih ettiklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları okudukları üniversite açısından incelenmiş ve varyans analizi sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeylerinin okudukları üniversitelere göre farklılaştığı görülmüştür. Özyeterlikler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama Cumhuriyet Üniversitesi'nde, en düşük aritmetik ortalama ise Ondokuz Mayıs Üniversitesinde okumakta olan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarından geldiği görülmüştür. Bir başka deyişle, üniversite değişkeni ile öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Erişen ve Çeliköz (2003), Kaya (2008) ve Çoklar (2008) tarafından yapılan çalışmalar, öğretmen adayı özyeterliklerinin üniversite değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre bu araştırma bulguları literatür geneliyle benzerlik göstermemektedir.

Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları akademik ortalamaları açısından incelenmiş ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme alanlarına yönelik özyeterlik düzeylerinin akademik ortalamalarına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Kaya (2008) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının, düşünme becerilerinin öğretimine yönelik özyeterlik düzeylerinin akademik başarı ortalamalarına göre farklılaştığı görülmüştür. Gençtürk (2009)'ün araştırmasına göre, öğretmen adaylarının genel akademik ortalamalarının düşük veya yüksek olması coğrafya okuryazarlık düzeyi üzerinde etkili olmamıştır. Bu araştırmanın bulguları Gençtürk (2009)'ün araştırması ile benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının; öğrenme alanları ve sosyal bilimler açısından genel olarak orta düzeyde özyeterliğe sahip olduğu, özyeterlik puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, özyeterlik puanlarının

öğretim türüne göre farklılaştığı, özyeterlik puanlarının okudukları üniversitelere göre farklılaştığı, özyeterlik puanlarının ise akademik ortalamalarına göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Öneriler

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları genel olarak "Öğrenme Alanlarıyla İlgili Beceri ve Değerler" boyutunda kendilerini daha fazla yeterli görmekte iken "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında özellikle daha az yeterli görmektedirler. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına bu eksikliklerini giderilebilecek eğitim olanakları verilmelidir. Eğitim fakültesi programlarına öğretmen eğitiminde bu alanları kapsayan yeni dersler eklenmeli veya ders içeriklerinde bu çalışmanın bulgularını dikkate alan değişikliklere gidilmelidir.

Özyeterliklerin eksik olduğu Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarına ilişkin olarak bu doğrultuda üniversitelere seçmeli veya zorunlu dersler konularak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının özyeterliklerinin artırılması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1997). *Genel Öğretim Metotları*. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Çoklar, A. N. (2008). *Öğretmen adaylarının eğitim teknolojisi standartları ile ilgili özyeterliklerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Erişen, Y. ve Çeliköz, N. (2003). Öğretmen adaylarının genel öğretmenlik davranışları açısından kendilerine yönelik yeterlilik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 43-55. Web: http://www.tedb.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1_4/427-440.pdf adresinden 20 Ocak 2010'da alınmıştır.
- Gençtürk, E. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının düşünme becerilerinin öğretimine yönelik öz-yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2002). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2008). *Öğretmen Yeterlilikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlilikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sabaz, S. (2004). Hizmetiçi eğitime bakış. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 307, 58-59.
- Sönmez, V., Senemoğlu N., Tezcan, M., Alkan, C. ve Bircan, İ. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- URL: <http://www.osym.gov.tr> adresinden 21 Şubat 2010'da alınmıştır.
- Yeşil, R. (2006). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğretim yeterlilikleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 61-78. Web: http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt7Sayi2/JKEF_7_2_2006_61_78.pdf adresinden 18 Şubat 2010'da alınmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu. (1998). *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi*. Ankara: YÖK Yayınları.

Ekler

EK-1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Ölçeği

Değerli Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı,

Bu araştırmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin belirlemektir. Bu ölçme aracı, iki bölümden oluşmaktadır. İki bölümün de eksiksiz bir şekilde tamamlanması önemlidir. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik maddeleri yer almaktadır. Ölçme aracındaki maddeleri lütfen dikkatlice okuyunuz. Size en uygun olan seçeneğin bulunduğu kutucuğun içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz. Ölçme aracının doldurulması ortalama 15-20 dakika sürmektedir. Bu ölçme aracı yer alacak tüm bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Filiz Zayimoğlu Öztürk
Gazi Üniversitesi, Eğitim
Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

I. Bölüm: Kişisel Bilgiler

1. <i>Cinsiyetiniz?</i>	Erkek ()	Kadın ()
2. <i>Öğretim Türünüz?</i>	I. Öğretim ()	II.Öğretim ()
3. <i>Üniversiteniz?</i>	
4. <i>Akademik ortalamanız?</i>	0 - 2.00 ()	2.01 - 2.50 ()
	3.01 - 3.50 ()	3.51 - 4.00 ()
	2.51 - 3.00 ()	

II. Bölüm: Öğrenme Alanlarına Yönelik Özyeterlik Ölçeği

Özyeterlik Maddeleri	Yetersizim	Çok Az Yeterliyim	Biraz Yeterliyim	Ortakça Yeterliyim	Çok Yeterliyim
Birey ve Toplum					

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

1. Sosyal Bilgilerin felsefesini, genel ve özel amaçlarını bilme.	()	()	()	()	()
2. Sosyal Bilgiler öğretiminde olgu, kavram ve genellemenin önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
3. Sosyal Bilgiler ile toplumsal diyalog, insan ilişkileri ve kişisel iletişim arasındaki ilişkiyi analiz etme.	()	()	()	()	()
4. Demokratik düşünmenin ve demokratik cumhuriyet yönetim şeklinin toplumsal gelişim üzerindeki etkisini değerlendirme.	()	()	()	()	()
5. Vatandaşlık hakları ve sorumluluklarını; hukuk, yasa ve özgürlük kavramları ile ilişkilendirme.	()	()	()	()	()
6. Kamu düzeni için sosyal haklar, bireysel ve toplumsal sorumluluklar ile ilgili çalışmalara katılma.	()	()	()	()	()
7. İnsan ve çocuk haklarını, bunlara ait ulusal ve uluslar arası belgeleri tarihsel gelişim süreçleriyle analiz etme.	()	()	()	()	()
8. Anayasanın genel yapısını, anayasal süreçleri ve anayasanın toplumsal düzen için önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
9. Aile, din, cinsiyet, ırk, milliyet, sosyo-ekonomik durum gibi sosyal ve kültürel özelliklerin bireyin gelişimindeki rolünü değerlendirme.	()	()	()	()	()
10. Sosyal Bilgiler öğretiminde psikoloji biliminin fikir ve teorilerini kullanma.	()	()	()	()	()
Kültür ve Miras					
1. Kültürün uzun bir geçmişin ürünü olduğunu; zamana, mekâna ve toplumlara göre değiştiğini değerlendirme.	()	()	()	()	()
2. Milli bilincin oluşmasında kültürün önemini analiz etme.	()	()	()	()	()
3. Farklı kültürler, olaylar, mekânlar ve topluluklar arasındaki ilişkileri, değişimleri ve gelişimleri izleme.	()	()	()	()	()
4. Kültürler arası etkileşimin ve değişimin, insanlığın gelişimindeki rolünü değerlendirme.	()	()	()	()	()
5. Tarihsel gelişim sürecinde kültürel mirasın yerini değerlendirme.	()	()	()	()	()
6. Yaşadığı coğrafya üzerindeki farklı kültür öğeleri ve bunların etkileşimi üzerine tartışma.	()	()	()	()	()

7. Türk tarihi ve kültürünün kökeni ve etkileşime girdiği diğer kültürlerle ilgili araştırmalar yapma.	()	()	()	()	()
8. Dil, edebiyat, sanat, gelenekler, inançlar, değerler ve davranış kalıpları arasındaki etkileşimleri kültürü oluşturan unsurlar olarak değerlendirme.	()	()	()	()	()
9. Atatürk'ün ve diğer Türk büyüklerinin, Türk tarihi ve kültürüne olan katkılarını değerlendirme.	()	()	()	()	()
10. Sosyal Bilgiler öğretiminde Tarih, Antropoloji ve Arkeoloji bilimlerinin fikir ve teorilerini kullanma.	()	()	()	()	()
İnsanlar, Yerler ve Çevreler					
1. İnsanların yer ve çevre ile etkileşiminin nedenlerini ve sonuçlarını değerlendirme.	()	()	()	()	()
2. İnsan ihtiyaçları ile sınırlı doğal kaynakların çatışmasının sonuçlarını analiz etme.	()	()	()	()	()
3. İnsanların yaşam tarzı, gelenekleri ve ekonomik faaliyetleri ile fiziki coğrafyayı ilişkilendirme.	()	()	()	()	()
4. İnsanların çevreye karşı sorumluluklarıyla çevresel örgütlenmeler arasındaki ilişkiyi değerlendirme.	()	()	()	()	()
5. Çevre sorunlarıyla beşeri faaliyetler ve doğal afetler arasında ilişki kurma	()	()	()	()	()
6. İnsan ve tabiat arasındaki ilişkiyi tarihsel bağlam içinde değerlendirme.	()	()	()	()	()
7. Endüstriyel gelişim ve çevre arasındaki ilişkileri çözümlenme.	()	()	()	()	()
8. Tarihsel olayların fiziki ve beşeri coğrafya ile ilişkisini yerel, bölgesel, ulusal ve küresel yönleriyle analiz etme.	()	()	()	()	()
9. Bölgesel ve küresel boyuttaki olaylardan kaynaklanan çevresel değişikliklerin ekonomik ve sosyal etkilerini değerlendirme.	()	()	()	()	()
10. Çevre bilincinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgili çalışmalar yapma.	()	()	()	()	()
11. Sosyal Bilgiler öğretiminde coğrafya biliminin fikir, teori ve verilerini kullanma.	()	()	()	()	()
Üretim, Dağıtım ve Tüketim					
1. Üretim, dağıtım ve tüketim döngüsünde üretim faktörleri (emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimcilik) arasındaki ilişkileri çözümlenme.	()	()	()	()	()

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

2. Ekonomik sistemlerin eğitim üzerindeki etkisini değerlendirme.	()	()	()	()	()
3. Özel sektör ve kamu sektörünün devletin ekonomik kalkınmasındaki yerini değerlendirme.	()	()	()	()	()
4. Ülkesinin ve dünyanın sahip olduğu doğal kaynakların korunmasının önemini tartışma.	()	()	()	()	()
5. Atatürk'ün ekonomi politikasıyla milli ekonomi arasında ilişki kurma.	()	()	()	()	()
6. Ekonominin temel kavramlarını, özelliklerini ve ekonomiyi etkileyen faktörleri bilme.	()	()	()	()	()
7. Türkiye'de ve dünyada yaşanan temel ekonomik sorunların nedenlerini ve sonuçlarını değerlendirme.	()	()	()	()	()
8. Tüketici hak ve sorumluluklarına yönelik çalışmaların önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
9. Mesleki ihtisaslaşmanın ülke ekonomisine ve topluma katkılarını değerlendirme.	()	()	()	()	()
10. Dünyada ve ülkesindeki ekonomik ve politik gelişmeleri izleme.	()	()	()	()	()
11. Teknolojik gelişmişlik ile ekonomi arasındaki ilişkiyi analiz etme.	()	()	()	()	()
12. Sosyal Bilgiler öğretiminde ekonomi biliminin fikir, teori ve verilerini kullanma.	()	()	()	()	()
Zaman, Süreklilik ve Değişim					
1. Geçmiş, bugün ve gelecek bağlantısını kurma.	()	()	()	()	()
2. Kültür aktarımının devamlılığı için sözlü geleneklerin kullanılmasının önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
3. Sosyal değişim ve süreklilik kavramları arasındaki ilişkiyi analiz etme.	()	()	()	()	()
4. Toplumsal bir olayın tarihsel boyutlarını, günümüzdeki biçimini ve geleceğe etkilerini yorumlama.	()	()	()	()	()
5. Tarihsel olayları eş zamanlı olarak dünya tarihi içerisinde değerlendirme.	()	()	()	()	()
6. Toplumların geçmiş yaşamları ile günümüzdeki yaşamlarını karşılaştırma	()	()	()	()	()
7. Ülkelerin kuruluş, gelişme ve yıkılma süreçlerini neden ve sonuçlarıyla değerlendirme.	()	()	()	()	()
Bilim, Teknoloji ve Toplum					
1. Bilimsel ve teknolojik gelişme ile yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşünme arasında ilişki kurma.	()	()	()	()	()

2. Bilim kavramını ve geçmişten günümüze bilimsel gelişim süreçlerini değerlendirme.	()	()	()	()	()
3. Güncel teknolojik ve bilimsel gelişmeleri takip etmenin önemini çözümlenme.	()	()	()	()	()
4. Sosyal olaylar ve değişimlerle, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri ilişkilendirme.	()	()	()	()	()
5. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal yaşam üzerindeki etkisini olumlu ve olumsuz yönleriyle analiz etme.	()	()	()	()	()
6. Atatürk'ün bilime verdiği önemi değerlendirme.	()	()	()	()	()
7. Bilim, teknoloji ve toplumun birbirleriyle etkileşimlerini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklama.	()	()	()	()	()
8. Sosyal Bilgiler öğretiminde bilim ve teknolojinin toplumsal yaşama etkisi konusunda felsefe ve fen bilimlerinin fikir ve teorilerini kullanma.	()	()	()	()	()
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler					
1. Grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin gelişim süreçlerini karşılaştırma.	()	()	()	()	()
2. Kişisel kimliğin şekillenmesinde grupların ve kurumların etkilerini değerlendirme.	()	()	()	()	()
3. Toplumdaki sosyal grup, kurum ve örgütlerin birbirleriyle olan ilişkisini analiz etme.	()	()	()	()	()
4. Sivil toplum kuruluşlarının demokrasinin gelişimindeki önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
5. Ülkesindeki sosyal grup, kurum ve örgütlerin durumunu diğer ülkelerle karşılaştırma.	()	()	()	()	()
6. Çeşitli sosyal kurum ve kuruluşların işlevlerini ve görevlerini karşılaştırma.	()	()	()	()	()
7. İçinde yaşadığı toplumun yapısını, toplumsal kurumları ve aralarındaki ilişkiyi analiz etme.	()	()	()	()	()
8. Dünyadaki ve ülkemizdeki anayasal hareketlerin toplum üzerindeki etkilerini yorumlama.	()	()	()	()	()
9. Sosyal rol, sosyal statü ve sosyal sınıf gibi kavramların bireyler, gruplar ve toplumlar arasındaki ilişkilere etkisini değerlendirme.	()	()	()	()	()
10. Grupların ve kurumların bireysel ve toplumsal ihtiyaçlara yönelik çalışmalarını analiz etme.	()	()	()	()	()
11. Sosyal Bilgiler öğretiminde sosyoloji ve sosyal psikoloji bilimlerinden elde edilen fikir ve teorileri kullanma.	()	()	()	()	()
Güç, Yönetim, Toplum					

1. Güç, hâkimiyet ve yönetim yapılarının tarihsel gelişimini değerlendirme.	()	()	()	()	()
2. Devletin resmi kurum ve kuruluşları ile bunların bağlı olduğu merkezi yönetim birimlerini ve işleyişlerini bilme.	()	()	()	()	()
3. Güçler ayrılığı ilkesinin cumhuriyet ve demokrasi için önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
4. Siyasi sistemleri ve bu sistemlerin şekillendirilmesinde siyasi liderlerin etkisini yorumlama.	()	()	()	()	()
5. Ulusal ve uluslararası çatışmaya yol açan veya işbirliği sağlayan faaliyetleri analiz etme.	()	()	()	()	()
6. Devletlerin amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için yurt içinde ve yurt dışında uyguladıkları politikaları değerlendirme.	()	()	()	()	()
7. Vatandaşlık görev ve sorumluluklarını yerine getirmenin önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
8. Siyasi partilerin demokratik yapı içerisindeki etkisini çözümlenme.	()	()	()	()	()
9. Demokrasi ve insan haklarının tarihsel gelişimini ve önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
10.Devlet, yönetim, demokrasi, vatandaş, toplum ve insan hakları gibi kavramlar arasındaki ilişkileri çözümlenme.	()	()	()	()	()
11.Sosyal Bilgiler öğretiminde, siyaset biliminden elde edilen fikir ve teorileri kullanma.	()	()	()	()	()
Küresel Bağlantılar					
1. Farklı bölgelerdeki insanların siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşimlerini teknolojiye gelişmelerle ilişkilendirme.	()	()	()	()	()
2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan politik, ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerini analiz etme.	()	()	()	()	()
3. Mevcut ve ortaya çıkabilecek olan küresel sorunların sebeplerini, sonuçlarını ve olası çözüm yollarını tartışma.	()	()	()	()	()
4. Atatürk'ün milli dış politika anlayışı çerçevesinde, milli hâkimiyet ve küresel bağlantılar arasında ilişki kurma.	()	()	()	()	()
5. Uluslararası etkinliklerin toplumlararası etkileşimdeki önemini değerlendirme.	()	()	()	()	()
6. Evrensel insan haklarıyla ilgili çalışmaları, sorunları ve endişeleri değerlendirme.	()	()	()	()	()

7. Enerji nakil hatları, sınır aşan sular, tükenebilir ve yenilenebilir enerji kaynaklarının ülkeler arası ilişkilere etkisi konusunda görüş bildirme.	()	()	()	()	()
8. Kültürlerarası anlayışa katkıda bulunan uluslararası kurum/kuruluşları ve görevlerini yorumlama.	()	()	()	()	()
9. Ortak miras ve turizm gibi konuların kültürler arası etkileşimdeki rolünü değerlendirme.	()	()	()	()	()
Öğrenme Alanlarıyla İlgili Beceri ve Değer Yeterlikleri					
1. Eleştirel düşünme becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
2. Yaratıcı düşünme becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
3. Etkili iletişim becerilerine sahip olma.	()	()	()	()	()
4. Araştırma becerilerine sahip olma.	()	()	()	()	()
5. Problem çözme becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
6. Karar verme becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
7. Bilgi teknolojilerini kullanma becerilerine sahip olma.	()	()	()	()	()
8. Tarihsel düşünme becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
9. Empati becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
10. Sosyal katılım becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
11. Zaman ve kronoloji algılama becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
12. Mekânı algılama becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
13. Gözlem becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
14. Değişim ve sürekliliği algılama becerisine sahip olma.	()	()	()	()	()
15. Bilimselliğe ve bilimsel araştırmaya değer verme.	()	()	()	()	()
16. Akademik dürüstlüğe değer verme.	()	()	()	()	()
17. Evrensel değerlere saygılı olma.	()	()	()	()	()
18. Milli ve manevi değerlere saygılı olma.	()	()	()	()	()
19. Yaşadığı toplumu, vatanını ve milletini sevmeye.	()	()	()	()	()
20. Bireysel farklılıklara saygılı olma.	()	()	()	()	()
21. Sorumluluk değerine sahip olma.	()	()	()	()	()
22. Bağımsızlık ve özgürlük değerlerine sahip olma.	()	()	()	()	()

Ölçek tamamlanmıştır. Teşekkürler...